

CĂLĂREȚUL DE ARAMĂ
DE

A. S. PUȘKIN

S'A EDITAT DE CĂTRE ASOCIAȚIA ROMANĂ
PENTRU STRÂNGEREA LEGĂTURILOR CU U.R.S.S.

ARLUS

EDITURA „CARTEA RUSA”¹

— 1 9 4 f —

Coperta: — Studio „Carto* Ruiâ”

INTRODUCERE

Pe țărmul apelor deșarte,
El, plin de gânduri mari stătea
Privind în zări, privind departe;
În fața-i fluviul larg gonea;
Pe el, stinghera, goală parcă,
Se avânta o biată barcă.
Ici-colo case se zăreau
Pe țămurile mlăștinoase;
În casele sărăcăcioase
Pescari ciuhonți') sălășluiau;
Sub cețuri umede și groase;
Sta soarele ascuns mereu;
Neatins de raze, codrul greu
Foșnea în jur, foșnea în pace.
Și El gândea:
De-aici noi, treji,
Băga-vom frica'n suedeji;
Aici noi un oraș vom face
În ciuda mândrului vecin.
Natura a sortit din plin
Că spre Europa voia noastră
1) Finlandezi

Să taie'n acest loc fereastra;
Cu un picior puternic noi
Să ne înfigem lângă mare;
Aici, din nesfârșita zare,
Pe valurile sale noi
Ca oaspeți or să vină toate
Pavilioanele — și-apoi
Toți vom petrece'n libertate.

Trecu un veac cu mers trufaș;
Și astăzi tânărul oraș,
Al țărilor de nord minune:
Din întuneric de păduri,
Din mlaștini reci, din surpături,
Se 'nalță splendid pe genune;
Unde pescarul fin, demult,
Fiu trist și vitregit al firii,

Zvârlea'n al apelor tumult
Sub liniştea nemărginirii
Nâvodu-i firav, dându-i drum:
Pe ţărmurile vii, acum,
În mari grămezi armonioase
Ş'aştem palate majestoase
Şi tumuri; vase vin duium
Din lumea 'ntreagă îndreptate
Spre cheiurile ei bogate.
Neva e'n straie de granit;
Atâmâ poduri peste ape;
Pe insule au răsărit
Grădini ce le-au umbrit aproape;
Şi'n faţa tinerei cetăţi
Bătrâna Moscova se 'nclină,
Precum o văduvă ţarina
Ţarinei noi, în alte daţi.

Mi-i draga opera ta Petre,
Cu armonii de zid şi pietre l
Severu-i chip eu i-l iubesc,
Al Nevei curs împărătesc,
Granitul ţărmilor cu trepte '
Şi balustrăzi răsfrânte'n lud —
Şi broderiile de tuci
Depe grilajurile drepte;
Iubesc şi nopţile-i la rând,
Melancolia lor cea clara
C'o ceaţă străvezie, când
Sub strălucirea nelunară,
Eu fără lampă, hăt târziu,
În cameră citesc şi scriu;
Când luminoase'n pâlcul lor,
Pustii dorm străzile cetăţii
Şi stă veghind strălucitor
Săgeata amiralităţii.
Şi când pe cer făcând popas,
Nevrând să-i deie nopţii glas,
Vin zorii repede să schimbe
Alţi zori, ca'n raze să se'nimbe,
Dând nopţii mai puţin de-un ceas.
Iubesc năprasnica ta iarnă
Cu ger şi 'ncremenit văzduh,
Când sănii duse ca de-un duh
Pe Neva prind să se aştearnă;
Obrajii fetelor aprinşi
Ca trandafirii'n raze 'ncinşi;
Tumultul veselelor baluri
Cu-al vorbelor noian sprintar;
Şi'n ceas de chef celebratar.
Susurul spumei din pocaluri

Și punsch-ul, salutat oricând,
Cu-albastre vâlvătăi arzând.
Iubesc pârazile aparte
Depe Câmpiile lui Marte;
Armatele pe cai, pe jos,
De-o monotonă frumusețe;
În rândurile lor semețe
Ce unduiesc armonios,
Stindardele biruitoare
În zdrențe fâlfâind greoi
Și coifurile lucitoare
De glonț străpunse în război;
Iubesc cu o simțire rară.
O, capitală militară,
Al fortăreței tunet viu
Și fumul care'n jur se lasă,
Când nordica împărăteasa
Ne dăruie'n palat un fiu;
Sau când cu vuiet ce sporește
Vreo nouă biruință, știu,
Că Rusia sărbătorește;
Când Neva-și sfarmă ghiață ei.
Ducând-o mării în puzderii
Și presimțirea primăverii
O bucură și-i dă temei.

Oraș Petrean, să-ți crești tăria.
Frumos și falnic că Rusia;
Cu tine se vor împăca
Chiar și stihiiile înfrânte;
Robia veche, vrajba sa,
Al mării val să și-o 'nmormânte
Că tulburând, să nu frământa
Cu ură vană și otomn
Pe Petru'n veșnicul lui somn I

A fost o vreme 'ngrozitoare...
E trează amintirea ei...
Eu despre ea, amicii mei,
Voi glăsui — și 'ntristătoare
Istorisirea-mi va apare.

PARTEA 1

Pe 'ntunecosul Petrograd,
Noemvrie, când toate scad,
Sufla cu frig de toamna sură.
Lovind cu zgomotosul val
În zidul umezit de bura
Neva se zvârcolea sub mal,
Precum un bolnav care zace
În patul său lipsit de pace.

Era 'ntuneric și târziu;
În geam bătea o ploaie deasă
Și vântul trist urla'n pustiu.
Atunci, din vizită, acasă,
Pe sub văzduh de neguri stors,
Evghenii, tânărul, s'a 'ntors...
Acesta-i numele pe care
Eroul nostru-1 va purta.
El sună dulce, pe cât pare.
Demult e-amic cu pana mea;
Neavând nevoie, ne-am lipsit
Cu totul de-al său pronume,
Deși în alte vremi pe lume,
El poate că a strălucit...
Și sub a lui Karamzin până
Sunase'n legendar trecut;
Dar azi rostirea lui e vană.

Căci azi de lume-i neștiut
Eroul nostru locuiește
Aci'n Kolomna; e slujbaş
Pe undeva; ei se ferește
De-aristocrații din oraș;
Și niciodată nu tânjește
Nici după morții ce-au apus
Nici după vremea ce s'a dus.
Evghenii deci întors acasă,
Mantaua-și scoate, șapca-și lasă,
S'a dezbrăcat, în pat s'a 'ntins.
Dar mult timp n'a putut s adoarmă,
Cuprins de-a gândurilor larmă.
La ce gândea? Cu dinadins,
Că dânsul e sărac cu starea,
Că trudnic trebuiește el
Să-și dobândească neatârnarea
Și cinstea lumii; că dealtfel,
Chiar zeii-ar fi putut adaos
De minte și de bani să-i dea;
Că mulți într'un plăcut repaos
Sunt fericiți; cu mintea grea
Și strâmtă; trândavi, fără față,
Dar care-o duc ușor în viață!
Ca n slujbă-i de doi ani; apoi,
Că vremea este rea, că-i ceață,
Că fluviul crește'n larg șuvoi,
Că podurile Nevei poate
În clipa ăsta sunt luate;
Că de Parașa-i, negreșit,
Vreo două zile despărțit
Va fi de apele turbate.

Aşa gândea el abătut
În noaptea cea; şi<rr fi vrut
Ca vântul ei să nu s'audă
Cu tânguire de abis
Şi ploaia cu atâta ciuda
Să nu mai bată'n geam.
Cu trudă
El ochii somnoroşi şi-a 'nchis
Abea târziu de tot. Şi iată
Că se răreşte-a nopţii zloata
Şi-o zi posaca 'ncepe-acum...
Grozavă zi 1
Curgând ca'n fum,
Neva spre mare noaptea toată
S'a zbuciumat croindu-şi drum,
Dând piept furtunii care-o 'nfmntă;
Dar nebunescul ei avânt
O covârşi... Gâlceava cruntă
O birui treptat sub vânt.
În zori pe ţărmurile sale,
Norodul ce'n grămezi venea
De 'nverşunătele ei văluri
Ce spumegau, cât nişte dealuri;
Şi sub al vântului tălăz
Ce dinspre golf sufla năpraznic,
Neva, oprita ca'n zăgaz,
Curgea 'ndârât cu clocot groaznic
Şi insulele potopea;
Iar vremea se dezlănţuise
Parcă din fire îşi ieşise;
Neva creştea, urla, gemea,
Ca un cazan tot clocotea
Stârnind vârtejuri. Şi deodată,

Precum o fiară 'ntârâtată,
Se năpusti către oraş;
Şi toate'n faţa ei fugiră
Cât ai clipi se mistuiră;
Deodată valul uriaş
Năvală dând, zorind să curgă,
Porni prin pivniţi să se scurgă;
Printre grătare — apoi, cu zvon,
Canalele-au ţâşnit din groapă;
Şi 'ntreg Petropol, ca Triton,
Pluti până la brâu în apă.

Asalt! Asediu I Apa rea
Că hoţii pe fereşti pătrunde,
Iar luntrele, gonind pe unde,
Sparg geamuri cu-a lor cârmă area
Trec bărci cu ude învelişuri,

Magherniți sparte, bârne tari,
Sfărâmături, acoperișuri;
Trec mărfuri în baloturi mari;
Sărace lucruri vechi s'adună
Cu poduri rupte de furtună;
Sicrie smulse din mormânt
Plutesc pe străzi l
Norodul vede
Aici mânia celui sfânt,
Că i-a venit osânda crede.
Vai! Toate pier, se pierd ușor
Sălaș și Hrană, tot apune,
De unde, cum or să s'adune 7
În acel an îngrozitor,
Defunctul țar cu slavă încă
Mai câmuia Rusia. El
Mâhnit și plin de jale-adâncă
Eș'n balcon, zicând astfel:

„Stihiile lui Dumnezeu
Sunt mai presus că împărații"...
Umflându-și pieptul, ca soldații.
S'a așezat, de gânduri greu;
Cu ochii triști» rotind privirea,
El contempla nenorocirea.
Și lacuri piețele erau.
Vuind de văluri fără frâuri,
Și străzile ca niște râuri
În ele repezi se vărsau.
Un trist ostrov părea palatul.
Și țarul porunci. — La drum.
Gonind dealungul și dealatul,
Pe străzile sub apă-acum,
Prin locuri mult primejdioase.
Prin apele vijelioase,
Porniră generalii săi
Să scape de înnec norodul,
Ce 'nspăimântat, lipsit de căi,
Prin case'și aștepta prohodul.

Atunci, în Piața Petru, sus,
La colțul unde-o casă nouă
Se 'nalță cu etaje două
Și'n capul scării, spre apus,
Cu laba'n aer priveghează
Doi lei, că vii, făcând de pază, —
Pe-un leu de marmoră călare,
Mâhnit, cu mâinile la piept,
Cu capul gol, în nemișcaie,
Stătea Evghenii, palid, drept.
Nu pentru el, de tot noianul,

S'a nspăimântat așa, sărmanul.
El n'auzea cum un talaz
Spre dânsul lacom se urcase.
Cum tălpile i le udase,

Cum plocia-1 sfichiuia'n obraz
Și-un vânt turbat, urlând tăria
I-a smuls deodată pălăria.
Prin hăul stropilor mărunți,
Privirile-i pătrunzătoare
Ținteau spre-un loc din depărtare,
Scrutând atent. Ca niște munți.
Din adâncimea 'nversunată
Spre acel loc, goneau în gloată
Sculate valuri. Nouri crunți
Erau acolo, vijelie.
Sfărâmăturile'n alai
Curgeau spre-acolo cu mânia.
Acolo—Doamne I Doamne! — Vai I
Vecin cu-aceste valurile rele
Și lângă golf: Un gard de rând
Cu două sălcii, fluturând,
Și-o casă... Iar acolo's ele...
E văduva și fiica ei,
Parașa... Visul lui... Dar ce-i?
Ce vede el nu-i vis anume?
Au poate viața noastră nu-i
Decât un vis desert și șui,
Prin care cerul, pus pe glume,
Își bate joc de-această lume?

El stă ca'n vrăji, nevolnic, mic,
Și ferecat de piatră parcă
Nu poate coborî? Nu 'ncearca?
În jur doar apă și nimic.
Cu^ spatele spre el, pe val,
În înălțimi nezdruncinate,
Deasupra Nevei răsculate,
Cu mâna 'n zări, pe pedestal,
Sta idolul de bronz pe cal.

PARTEA II

Dar iată, de prăpăd sătulă,
De-al ei nelegiuit popas,
Neva în matcă 'ncet s'a tras;
Îmbucurată de-așa hulă
Și răzvrătire, lepăda
Nepăsătoare prada sa.
Ca un tâlhar ce plin de ură
Cu ceata-i într'un sat intrând,

Doboară, sparge, taie, fură;
Batjocuri, vaiet, plâns, tortură,
Scrâsnire, larmă... Și curând,
Îngreuiți de pradă grasă,
Temându-se de urmăritori,
Trudiți de-așa nelegiuiri,
Tâlharii se grăbesc spre casă,
Pierzând pe drum de prea mult zor
Câte ceva din pradă lor.

Scăzu deci apa. Caldarâmul
S'a arătat. Evghenii-al meu,
Aleargă, străbătând tărâmul,
Cu sufletul murind mereu,
Cu dor, speranță și cu spaimă,
Spre fluviul potolit ce 'ngaimă;
Dar pline de triumf și joc,
Vâltorile victorioase,
Fierbeau și-acum răutăcioase;
De parcă-ar fi sub ele-un foc.
Suflând, cum suflă cu tărie,
Un cal întors din bătălie.
Evghenii'n larg privi pustiu;
Zări o barcă; în neștire
Fugi spre ea ca spre-o găsimire;

El îl strigă pe barcagiu,
Și-acesta dârz, cu nepăsare,
Pentru-un argint spre celalt mal
Il duce-acum din val în val
Prin apele spăimântătoare.

Mult timp luptă acest vâslaș
Cu valurile mari și-afunde
Și-ades în șirul lor vrăjmaș
Fu cât pe-aci să se scufunde
Sub rotitoarele vâltori
Cu îndrăzneții călători
Bărcuța; prin stâmite unde,
Ea pân' la urmă, cu un salt,
A tinse țărmul celălalt.

Nefericitul fuge, iată,
Spre ulița știută-acum,
Spre locuri cunoscute. Cată,
Nu recunoaște nicidecum.
Priveliște grozavă 1 Zmulse
Sunt toate, totu-i năruit,
Cărat de ape, răvășit;
Căsuțele zac strâmbe; multe

Complect distruse azi apar;
De valuri altele-s împinse;
Împrejurimile îi par
Un câmp de luptă. Reci și stinse,
Împrăștiate leșuri zac.
Evghenii, cât puterea-i poate,
S'avântă-acum uitând de toate,
Sleit de suferinți, buimac,
Spre locurile mult iubite,
Unde-1 așteaptă, din abis,
Cu niște vești nebănuite,
Destinul ca un plic închis.

Și ierta, el prin suburbie
Aleargă-acum, aleargă mut «
Și iată golful cunoscut
Și-aproape-i casa... Ce să fi e ?
Ce-i asta?

Dânsul s ă oprit,
Porni 'ndârât, s'a 'ntors pripit,
Se uita... merge... iarâș cată;
Aici, a cunoscut ușor,
E locul unde-i casa lor;
Și iată sălciile, iată
Aici f u poarta lor odată;
De ape dusă va fi fost.
Dar unde-i casa? Prins de umbre.
El copleșit de gânduri sumbre
Pășește'n jur, stă lângă-un pom,
Vorbește cu el însuși tare
Și dintr'odată bietul om,
Lovind cu palma fruntea-i mare
A hohotit.
Peste oraș,
Peste-al său zbucium se lăsase
Întunecimea nopții joase;
Dar oamenii'n al lor sălaș
Până târziu nu mai dormiră,
De toate câte-au fost vorbiră
Cu spaimă.
Raza dimineții,
De după norii vlăguiți
Și palizi, leneși risipiți,
Sclipi prin vâlul rar al ceții
Deasupra capitalei. Ea
Oricât din înălțimi privea,

Nici urmă n a găsit din toate
Nenorocirile de ieri,
Căci orice rele și dureri

Erau în purpuriu scăldate.
În rânduiala din trecut
Îndată toate reintrară;
Pe străzi, uitând ce-a petrecut,
Norodul forfotește iară.
Iar lumea de slujbași zeloși
De prin nocturne adăposturi
Ieșea și se ducea la posturi.
Neguțătorii inimoși
Cutezători, fără mâhnire,
Își deschideau subsolul gol,
Prădat de-a Nevei năvălire;
Să treacă, socotind domol,
În seama celui ce aproape-i
Tot ce-au pierdut pe urna apei
Grozave. Bărcile încet,
Pe urma apelor plecate,
Erau din curți acum cărate.

Dar contele Hvostov, poet,
Iubit de cer, precum aeve-i,
Cânta deja cu-avânt ușor
În vrednic stih nemuritor
Năpasta țărnilor Nevei.
Dar bietul meu Eveghenii... Vai!
Sărmana-i minte tulburată
La zguduirea neașteptată
N'a rezistat. Vuindul grai,
Al Nevei ropot, vântul strașnic,
În minte-i auiau. El pașnic
Și de cumplite gânduri plin

Umbla hoinar, tăcut, străin.
Îl chinuia un vis. Cețoasa,
O săptămâna se sfârși,
Zbură o lună, două, și
El nu măi reveni acasă.
Trecând sorocul, gazda sa,
Cămara ce-a rămas pustie
A dat-o iarăș cu chirie —
Și-un biet poet o locuia.
Dar după lucrurile sale
Evghenii nu venea nicicând;
Străin de lume fu curând,
Întreaga zi, cu pasul moale,
El rătăcea pe jos, agale;
Dormea pe chei și se hrănea
Cu bucăți ce-i cădea
Pe geam; veștmintele purtate
Se sfâșiau și putrezeau;
Ștregarii pietre 'n el svârleau

Iar vizitiii peste spate
Ades cu biciu-1 sfichiuiiau,
Fiindcă niciodată dânsul
Pe drum ca lumea nu umbla,
De parcă 'n seamă nu lua
Nimic depe pământ. Întrânsul
Părea că totul a murit,
De-a chinului lăuntric larmă
Ce nu putea deloc s'adoormă;
Și traiul său nefericit
El și-1 târa, nici om, nici fiară,
Nici fi u al lumii vii de-afară,
Nici vreo nălucă moartă.
El
Trudit de umblet fără țel,
Odată, cum se ghemuise,

Pe cheiul Nevei ațipise.
Da vara 'n toamna. Răsufla
Un vânt de zloată rece. Valul
În chei cu ciudă plescăia
Și spumă sură-și mormăia
Izbind în trepte, unde-i malul,
Ca 'n uși la vreun judecător
Ce 'n nepăsare s adâncise,
Un biet jălbaș stăruitor.
Sărmanul pleoapele-și deschise;
Era 'ntuneric ca nicicând
Și picuri deși cerneau pământui
Iar vântul trist urla suflând
Și santinelele cu vântul
Prin beznă se 'ngânau strigând...
Sări Evghenii; grozăvia
Trecutului care-1 clinti
Nespus de viu și-o aminti;
Grăbit, purtându-și sărăcia,
Din nou rătăcitor pomi
Prin întuneric; și deodată,
A stat și 'n juru-i, parcă treaz,
Încet purtându-și ochii cată
C'o spaimă crâncenă 'n obraz:
Căci s'a văzut între coloane
De casă mare, sub balcoane,
Deasupra 'naltei sale scări,
Cu laba 'n aer tot veghează
Doi lei, că vii, făcând de pază;
Și drept, sub noapte și sub zări.
În înălțimea necuprinsă,
Deasupra stâncii, ca spre-un salt,
Sta idolul cu mâna 'ntinsă,
Pe calul său de bronz, înalt...

Evghenii tresări. Lumină
În visu-i groaznic se făcu.
Îndată el recunosc
Și locul unde 'n voie plină
Jucă potopul sub ferești,
Și unde valuri tâlhărești
S'au înglotat, se răzvrătiră
Cu ură cruntă 'n jurul său,
Apoi spre golf se năpustiră, —
Și leii doi și-al pieții hău,
Și pe acel ce 'n înălțime
Stând neclintit și drept în șa,
Prin așternuta 'ntunecime
Cu cap de-aramă priveghea.
Din voia cărui lângă mare
A fost durat acest oraș...
În negura 'nconjurătoare
Era cumplit, măreț, trufaș l
Ce gând, ce gând pe a sa frunte l
Ce forță 'n el ascunsă vezi l
Ce foc în calul cât un munte l
Cal mândru unde galopezi
Și unde-ai să-ți cobori copita?
O, tu stăpân peste destin!
Nu tot astfel, în chip deplin,
Cutezător, frângând ursită,
Deasupra beznei reci, stingher,
În înălțimi amețitoare
Cu braț voinic, cu frâu de fier,
Ai pus Rusia în picioare?
Și idolul, l-a ocolit
Smintitul cu pași rari, molatici

În loc pe urma s'a oprit
Și ochii și-i ținti, sălbatici,
Pe chipul celui ce era
Monarh pe-a lumii jumătate;
Se strânse pieptu-i. Fruntea sa
Spre recele grilaj s'abate,
Pe ochi o ceață i s'a pus,
Prin inimă văpăi și ură,
În sânge-i clocot nesupus;
Se mohorî peste măsură
Stând lângă idolul semeț;
Cu dinții strânși, cu mâna strânsă,
Cuprins de-un nesfârșit dispreț
De-o forță neagră și nestânsă,
„Halal, constructor de minuni!”
El tremurând de-o ură beată
Șopti încet cu ochi nebuni.

„Ți-arăt eu ție"!... Și deodată
Fugi năuc. I s'a părut
Că fața țarului temut,
O clipă-aprinsă de mânia
S'a 'ntors încet spre el. Și mut
Prin piața largă și pustie
El fuge; după el, grăbit,
Răsună tunete zălude
Și-un greu galop sonor s'aude
Pe caldarâmul zguduit;
Și luminat de-a lunii scamă..
Cu mâna 'n sus, spăimântător.
În urma lui venea cu zor
Înaltul Călăreț-de-Aramă
Pe calul cu galop sonor.
Și până 'n zori, prilej de teamă.
Cu mâna spre smintitul meu,
Urmându-1 pas cu pas, mereu,
Cumplitul Călăreț de-Aramă
A galopat cu tropot greu.

De-atunci, când el din întâmplare
Prin piața s'abătea hoinar,
Pe fața lui o tulburare
Se zugrăvea și-un chin amar.
Trudita-i inima, degrabă,
Spre-a-i potoli bătaia grea
Și-o apăsa c'o mână slabă;
El șapca veche și-o scotea,
Să-și salte ochii nu 'ndrăznea
Trecând pe-alături.
Se zărește
Un mic ostrov colo 'n liman.
Arar câte-un pescar sărman
Cu-al său năvod pe el s'oprește,
Fierbând săraca cină-a lui;
Sau vreun slujbaș îl cercetează
Plimbându-se după ornează
Duminica cu barca. Nu-i
Pe dânsul iarbă, nici vreo floare
În joacă, crunta revărsare
Pe-ostrov a lepădat de tot
O casă șubredă. Pe mare
Rămase ca un negru ciot.
Ea 'n primăvară a fost toată
De-aici cu bărcile cărată.
În pragul casei îl aflară
Grămadă pe smintitul meu
Și leșu-i rece, leșul greu,
Aici pe loc îl îngropară
În numele lui Dumnezeu.

1833.